

Rättvisa koldioxidbudgetar för Sverige

Frågan om klimatbudgetar blir alltmer central i forskning och politik. Inom forskningsprogrammet FAIRTRANS har en workshop hållits och en kortfattad rapport publicerats i frågan. På den grunden, och med Sveriges klimatmål (miljökvalitetsmålet "Begränsad klimatpåverkan") i sikte dras följande slutsatser:

Vi *konstaterar* att de sammanlagda utsläppen av fossil koldioxid över tid är avgörande för graden av global uppvärmning och klimatförändring, men också att det råder osäkerhet om hur stor uppvärmningen blir vid en viss halt av koldioxid i atmosfären.

Vi *konstaterar* att de globala utsläppen av fossil koldioxid snabbt måste minska för att inte resultera i höga koldioxidhalter i atmosfären, vilket kraftigt minskar sannolikheten för att klara klimatmålen i FN:s Parisavtal.

Vi *konstaterar* att FN:s klimatkonvention i rättvisepincipen om "gemensamt men differentierat ansvar, utifrån respektive parts kapacitet" ger vägledning för att beräkna koldioxidbudgetar, men att olika tolkningar av innebörden i principen medför olika storlek på och utformning av en budget.

Vi *konstaterar* att en jämlik per capita-fördelning av en global budget, som med 67% sannolikhet begränsar uppvärmningen till 1,5 grader, ger Sverige en återstående budget på 475 Mton fossil koldioxid från januari 2020, vilken klaras om utsläppen minskar med 1,8 ton per år, motsvarande 4,4% jämfört med 2019 års utsläppsnivå, fram till år 2043. Detta beaktar dock inte historiska utsläpp eller Sveriges globalt sett höga tekniska och ekonomiska kapacitet till klimatåtgärder.

Vi *konstaterar* att om ett visst ansvar även tas för industriländernas historiska utsläpp så minskar budgeten för Sveriges del, vilket den gör ännu mer om man tar hänsyn till svårigheter för industrialiserade länder med stora per capita-utsläpp.

Vi *konstaterar* att en nationell budget kan fördelas även inom ett land utifrån olika principer för rättvisa, vilka på olika sätt kan beakta de stora skillnader i utsläpp som föreligger mellan olika företag och personer.

Vi *konstaterar* att resursöverföring mellan länder med olika grad av historiska och nuvarande utsläpp, och med olika ekonomiska resurser idag, är ett sätt att utöver inhemska utsläppsminskningar implementera rättvisepincipen i klimatkonventionen.

Vi *konstaterar* att Sverige, inom ramen för FN:s klimatkonvention, har åtagit sig att överföra resurser till utvecklingsländer, så att dessa lättare kan klara att minska sina utsläpp och att anpassa sig till en varmare värld.

Vi *bedömer* att en koldioxidbudget är ett bra sätt att formulera nationella klimatpolitiska mål, inte minst då det skapar en pedagogisk tydlighet, en långsiktighet i politiken, och en begränsning för de ackumulerade utsläppen.

Vi *bedömer* att varje beräkning av en nationell koldioxidbudget behöver bygga på tydligt angivna utgångspunkter; varje påstående om att en viss budget är rättvis behöver förklaras och motiveras.

Vi *föreslår* att en svensk nationell koldioxidbudget snarast utreds offentligt, med vägledning av de konstateranden och bedömningar som presenterats ovan.

Författare: Thomas Hahn, Mikael Karlsson, Ingo Fetzer, Anna Linell, Eva Alfredsson, Stephan Barthel och Johan Colding. <https://fairtrans.nu/policyutveckling/>

Sammanfattning av FAIRTRANS Rapport 1

1. Syftet med denna rapport är att klargöra hur olika antaganden om Paris-målen och rättvisa och klimatkonventionens principer leder till olika beräkningar av vad som kan anses utgöra en rättvis fossil koldioxidbudget för Sverige, samt huruvida de svenska klimatmålen är tillräckliga givet dessa rättvisepprinciper. Forskningen kan belysa konsekvenser av olika antaganden men vad som är rättvist är i grunden en normativ, moralisk och politisk fråga.
2. I analysen har vi utgått ifrån klimatkonventionens rättvisepprincip som bygger på länders jämlika men differentierade ansvar och kapacitet att minska utsläppen. Vi har valt att genomgående utgå från minskade territoriella bruttoutsläpp av fossil CO₂ och att eventuella negativa utsläpp i form av koldioxidlagring i träd, mark och berg beräknas separat.
3. En jämlik per capita-fördelning av jordens återstående koldioxidbudget för att enligt IPCC klara 1,5-gradersmålet med 67% sannolikhet ger Sverige en kvarvarande budget motsvarande **475 Mton fossil CO₂ från januari 2020**. Detta kräver att utsläppen minskar linjärt med 1,8 Mton per år i 23 år, vilket motsvarar 4,4 % linjär minskning jämfört med utgångsåret 2019. Om dagens klimatmål nås kommer Sveriges framtida territoriella fossila koldioxidutsläpp bli cirka 487 Mton från 2020. Att nå klimatmålen innebär en linjär utfasning med 1,7 Mton/år, motsvarande 4,2% linjär minskning. De senaste årens utsläppsminskningar på ca 2% per år är otillräckliga i relation till klimatmålen och ännu mer otillräckliga i relation till en jämlik per capita-fördelning.
4. Differentierat ansvar enligt klimatkonventionen kan tolkas som att länder med stora historiska utsläpp ska ta ett större ansvar för klimatarbetet. Då minskar Sveriges framtida koldioxidbudget. Sveriges utsläpp 1990-2021 överstiger globalt jämlika utsläpp med 203 Mton enligt en studie och utsläppen har varit 72 Mton 2020-2021. Om vi tar ansvar för dessa historiska utsläpp är Sveriges återstående koldioxidbudget endast **200 Mton från januari 2022** för målsättningen att nå 1,5 gradersmålet med 67% sannolikhet. För att klara detta behöver utsläppen fasas ut linjärt med 3,3 Mton per år (9% linjärt jämfört med 2021 år nivå).
5. Differentierat ansvar kan också inkludera att ta hänsyn till länders möjligheter att ställa om. Om man istället fördelar den återstående koldioxidbudgeten utifrån en genomförande-princip där man antar att länder med stora utsläpp behöver mer tid på sig, så blir Sveriges återstående koldioxidbudget enligt en annan studie **170 Mton från januari 2022**. Detta skulle kräva en ännu snabbare utfasning av utsläppen – 11% linjärt, vilket motsvarar ungefär 21% per år med exponentiell utsläppsminskning.
6. Differentierat ansvar kräver antagligen att "kompletterande åtgärder" görs, dvs koldioxidlagring i berggrunden, förstärkning av naturliga kolsänkor i mark och skog, samt bidrag till andra länders klimatarbete. Enligt beslut inom ramen för klimatkonventionens partsmöten behöver Sverige, i kraft av sin tekniska och ekonomiska kapacitet, överföra resurser till utvecklingsländer så att dessa lättare kan klara att minska sina utsläpp och att anpassa sig till en varmare värld.

Såväl Rapporten som Policyslutsatserna baseras på forskning gjord inom programmet FAIRTRANS. Ett tidigare kunskapsunderlag på samma tema har diskuterats på workshops och remissbehandlats med de organisationer som är parter inom FAIRTRANS. Det är dock författarna ensamma som står för innehållet. <https://fairtrans.nu/>